

Obec Tověř

Hromadné focení Tověřáků 9/2011.

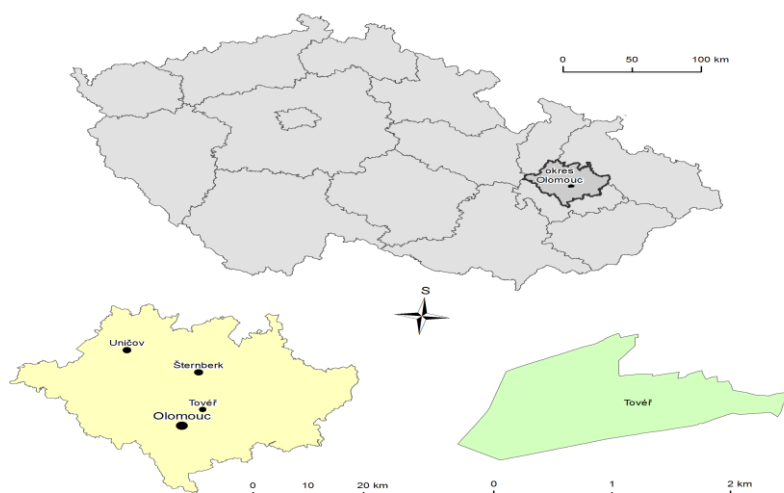
Hromadné focení Tověřáků z roku 9/2021.

1. Obec a její koncepční dokumenty.

1.1. Stručná charakteristika obce.

1.1.1. Poloha.

Obec Tověř leží na rozhraní Hornomoravského úvalu a Nízkého Jeseníku v kraji Olomouckém, mezi Olomoucí a Šternberkem, pod dominantou baziliky na Svatém Kopečku. Katastrální výměra obce je 205 ha, z toho zastavěné území 37 ha (7,47 ha zástavba, nádvoří, 12,59 ha ostatní plocha, 16,94 ha zahrady), les 24 ha, vodní plochy 2,4 ha, orná půda 137 ha a louky/sady 4 ha).

Obec Tověř geograficky.

1.1.2. Stáří obce, stručná historie.

Letos uplyne 820 let od první zmínky o obci Tověř, která pochází z období kolem roku 1203 v listinné podobě markraběte Jindřicha Vladislava, kterou byl dán hradištskému klášteru les Střelná, jenž sahal od Domašova až k Lošovu a Tověři. Části vsi byly v držení různých majitelů až do roku 1379, kdy se dostaly do vlastnictví kartuziánského kláštera v Tržku u Litomyšle, přeloženého později do Dolan. Majetkem kláštera zůstala Tověř až do jeho zrušení v r. 1782, poté patřila náboženskému fondu a v letech 1826-1848 ji držel hrabě Saint-Genois d' Anneaucourt. V té době (1844) také byla postavena kaple sv. Cyrila a Metoděje.

Od roku 1850 je vedena Toveř jako samostatná obec olomouckého okresu.

Na začátku 20. století, po vzniku samostatného Československa, obec vzkvétala: od roku 1926 měli lidé k dispozici kanalizaci, o čtyři roky později byla zavedena elektřina. Aktivní byl divadelní kroužek, v roce 1938 hasiči založili svůj dobrovolný sbor.

Obec poznamenaly i události obou světových válek.

Na počest občanů obce, padlých v 1. světové válce, je prostorách Kulturního domu instalována žulová deska se jmenným seznamem těchto hrdinů.

Druhá světová válka se vryla do historie obce událostmi ze 6. května 1945, kdy se zde střetly v boji sovětské a německé tanky, odpoledne pak obsadilo polnosti sovětské dělostřelectvo, které ostřelovalo Olomouc. Pět rudoarmějců při osvobození padlo.

Poválečný rozvoj obce s sebou přineslo otevření nového Kulturního domu v roce 1953, o deset let později byla postavena požární zbrojnice. Obec Tověř v tomto období navázala na kulturní a společenské tradice, místní Sbor dobrovolných hasičů pozitivně ovlivňoval společenský život mnoho desítek let. V roce 1957 žilo v obci 474 obyvatel ve 104 domech.

V roce 1960 obec ztratila svou samostatnost a byla připojena ke střediskové obci Dolany, a to až do roku 1990, kdy se stala opět samostatnou obcí.

Z historických faktů stojí za zmínku pečeť kruhového tvaru o průměru 32 mm, kterou obce používala na významných dokumentech a na ní jsou zřetelně viditelné nápisy SIGIL LVMVILI 1652, uprostřed je obraz radlice s krojidlou a ruka držící tyč s praporem, jež se stala základem pro vytvoření obecního znaku a praporu obce Tověř, který byl obci udělen Parlamentem České republiky dne 21.5.2014.

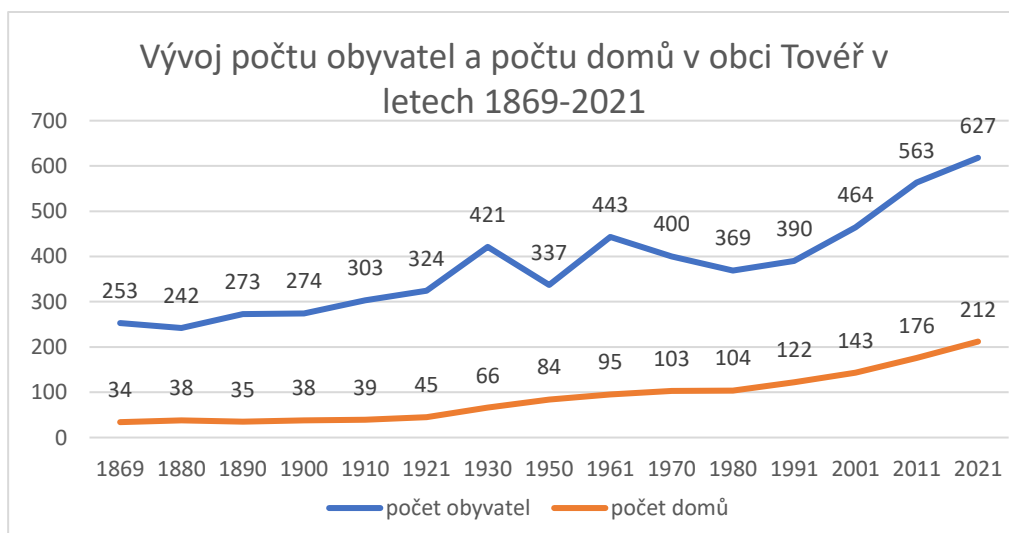
Ves, nazývaná v latinských pramenech Tovir (1203), v českých Thovirz (1481) a v německých Towersch (1669), nese od roku 1921 dnešní podobu názvu Tověř.

1.1.3. Vzdálenost a spojení do nejbližšího správního/administrativního centra.

Katastr obce Tověř je situován ve správním obvodu ORP Olomouc, obec se nachází 8 km severovýchodně od centra krajského města Olomouce, 10 km od města Šternberk, 2 km vzdušnou čarou od dominanty celého kraje, baziliky minor na Svatém Kopečku.

V sousední obci Dolany, vzdálené 1,5 km, se nachází matriční úřad a stavební úřad, základní škola, pošta, farní úřad a ordinace praktického lékaře, venkovní sportovní areál, hřbitov, pohřební služba, síť maloobchodů, fotbalové hřiště a fitness centrum. Spojení se statutárním městem Olomouc a městem Šternberk je zajištěno po frekventované silnici I/46, jejíž nedostatečná kapacita by být měla v brzké době kompenzována výstavbou východní tangenty okolo Olomouce. Dálnice D35 Brno-Ostrava je vzdálená 11 km.

1.1.4. Struktura a počet obyvatel, národnostní složení.

Vývoj počtu obyvatel a domů v Tověři v letech 1869-2021, zdroj SLBD 2021.

Průměrný věk obyvatelstva v roce 2020 činil 45,23 let, v roce 2022 pak 42,24 roků.

Příznivá je i situace z hlediska vzdělanostní struktury obyvatelstva. Prakticky čtvrtina populace má ukončené vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání, více než třetina disponuje alespoň maturitou.

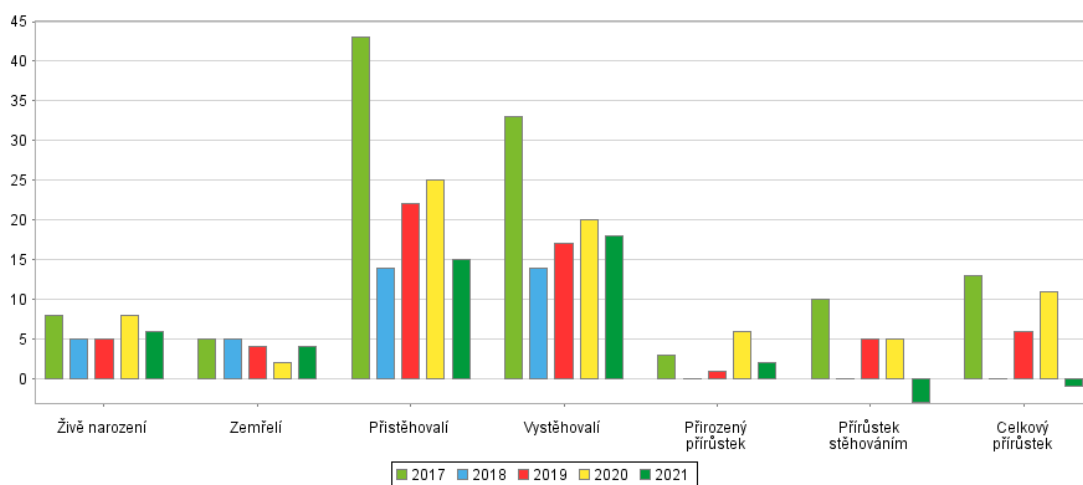
Teoreticky by tento aspekt mohl sehrát pozitivní roli v dalším možném rozvoji obce.

Sociální situace v obci

V obci nejsou žádné národnostní menšiny a také se zde nevyskytují sociálně vyloučené lokality, ve kterých by bylo soustředěno sociálně slabé obyvatelstvo.

Demografická situace

Vývoj počtu obyvatel obce je poměrně zajímavý. Obecně lze konstatovat, že s výjimkou 60. a 70. let 20. století obec populačně roste, ale v jednotlivých periodách můžeme sledovat značné rozdíly. Zatímco mezi lety 1869-1921 rostla obec pomalu, průměrně rychlostí zhruba 15 osob za 10 let, během třetího desetiletí se zvětšila o bezmála 100 osob. Po propadu souvisejícím s válečnými a poválečnými událostmi obec počínaje koncem 20. století do dnešní doby opět dynamicky roste.

Pohyb obyvatel, zdroj: Český statistický úřad SLBD 2021.

Přestože Továř patří mezi sub urbanizované obce, kde jsou vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky na poměrně dobré úrovni, většina starousedlíků zastává spíše negativní postoj k další výstavbě rodinných domů v obci. Při dotazníkovém šetření mezi obyvateli (provedeném pro potřeby zpracování dokumentu PRO Továř 2017-2023) se 80 % respondentů vyjádřilo, že obec by do budoucna měla zůstat přibližně stejně velká. Další data z průběžné statistiky jen potvrzují postupnou změnu charakteru obce. Charakteristikám dynamiky obyvatelstva dominuje složka imigrační, tedy počty přistěhovalých. Protože se do obce v posledních 15 letech stěhují hlavně lidé v produktivním věku nebo dvojice zakládající rodinu, vzrostla v posledních deseti letech v obci porodnost. V posledních pěti letech se růst obce migrací poněkud zpomalil, což je způsobeno nerozšiřováním zastavěného území obce Továř, nedostatkem stavebních parcel a nedostupností pořízení realit, především z finančních důvodů.

Zdroj: text PRO Továř 2017-2023, vlastní šetření

Vybrané ukazatele dynamiky obyvatelstva v Tovéři (1991-2021)

období	narození	zemřelí	přirozený přírůstek	přistěhovalí	vystěhovalí	migrační saldo	celkový přírůstek	sňatky	rozvody
1991-1995	12	19	-7	93	37	56	49	7	6
1996-2000	12	22	-10	61	28	33	23	4	3
2001-2005	22	31	-9	136	49	87	78	11	3
2006-2010	30	20	10	88	73	15	25	10	10
2011-2015	32	25	7	34	87	-53	-46	11	2
2021	6	4	2	15	18	-3	-1	2	-

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování.

Věková struktura je v porovnání s vyššími územními celky (obvod obce s rozšířenou působností Olomouc, okres Olomouc apod.) poměrně příznivá. Obyvatel v poproduktivním věku sice přibývá, ale základna mladší složky populace je prozatím dostatečná. Průměrný věk se na začátku druhého desetiletí aktuálního milénia přehoupnul přes 40 let, v roce 2011 byl průměrný věk 40,5 roků, v roce 2021 pak 42,2 roků.

Dětská složka populace dle SLBD 2021 (děti ve věku 0-14 let) představuje 16,4 % populace obce, seniorů (osob starších 64 let) je 18.66 %. Zbytek, téměř 65 %, pak připadá na obyvatelstvo v produktivním věku.

1.1.5. Dopravní obslužnost.

Spojení s krajským městem je zajištěno pravidelnou a frekventovanou autobusovou dopravou IDSOK (Integrovaného dopravního systému Olomouckého kraje); v pracovní dny se jedná celkem 36 spojů, o víkendu a svátcích je obec obsluhována 14 spoji.

Obcí prochází cyklotrasa č. 6102 Bělkovice – Svatý Kopeček.

1.1.6. Pracovní příležitosti, nezaměstnanost.

V obci Tověř se fyzicky nachází několik firem a zaměstnavatelů, z nichž nevýznamnější co do počtu zaměstnanců jsou firmy Hebnar Pneu servis s 18 zaměstnanci a Color Optik (výroba a distribuce brýlí) s 15 zaměstnanci, z dalších zaměstnavatelů pak můžeme jmenovat firmu Jany Prážíkové – soukromého zemědělce (3 zaměstnanci), výrobce přírodní kosmetiky Caltha s.r.o. (3 zaměstnanci), obchod Potraviny Večerka (3 zaměstnanci) a Obecní úřad v Tovéři se 3 zaměstnanci. V Tovéři působí mnoho dalších živnostníků, z nichž namátkou můžeme jmenovat firmu J&D kovo-výroba závodních převodovek a kovoobrábění, zahradnictví Natura, kadeřnictví Veroniky Zapletalové a další.

K 30.11.2022 dle ČSÚ bylo evidováno 9 nezaměstnaných obyvatel, což činí 2,21 % z celkového počtu ekonomicky aktivní populace.

Ekonomických subjektů je k 31.12.2022 evidováno 159, z toho 69 subjektů je v evidenci jako soukromí podnikatelé dle živnostenského zákona, 10 podnikatelů zaměstnává 1-5 osob, 2 podnikatelé zaměstnávají 6-9 osob a 2 podnikatelské subjekty pak 10-19 pracovníků.

Dle databáze rejstříku ARES ekonomických subjektů Ministerstva financí je k 31.12.2022 registrováno v Tovéři celkem 20 společností s ručením omezeným.

Obyvatelstvo obce Tověř podle ekonomické aktivity

			celkem
Ekonomicky aktivní celkem			334
z toho	zaměstnaní		321
	podle postavení v zaměstnání	Zaměstnanci / zaměstnavatelé	260
		pracující důchodci + pracující žáci a studenti	41+15
	ze zaměstnaných	ženy na mateřské dovolené	5
		nezaměstnaní	
Ekonomicky neaktivní celkem			278
z toho	nepracující důchodci		110
	žáci, studenti, učni + osoby v domácnosti, děti předškolního věku, ostatní závislé osoby		103+54
Osoby na rodičovské dovolené			11
Osoby s nezjištěnou ekonomickou aktivitou			6

Zdroj: SLDB 26.3.2021.

1.1.7. Charakter zástavby, převažující ráz krajiny.

Obec je charakterizována svou polohou na rozhraní Hornomoravského úvalu a Nížkého Jeseníku, což její katastr činí poměrně pestrým (na západě vysoké procento zornění a rovina, na východ vzrůstající nadmořská výška a vyšší podíl lesních ploch).

Z hlediska charakteru zástavby se jedná o typickou hanáckou obec s převládajícími domy pro individuální bydlení. V rámci obce jsou patrné projevy sub urbanizace, kdy došlo po roce 2000 k rozvoji individuální výstavby rodinných domů a nárůstu obyvatel.

Domů úhrnem (SLDB 2021) je 212.

Střed obce leží v nadmořské výšce cca 247 m, přičemž nejnížší nadmořská výška 236 m n.m. je v JZ části katastru a výrazně stoupá a mění rovinatý charakter krajiny směrem na východ k nejvyššímu

bodu 341m n.m., kde se mění ráz krajiny přechodem do Nízkého Jeseníku. Nejvyšší nadmořské výšky je dosaženo v lesních partiích, les tvoří 1/8 území. Jihozápadní část katastrálního území tvoří pole a orná půda, cca. 2/3 území obce, která je intenzivně zemědělsky využívána. Zastavěné plochy a zahrady tvoří přibližně 1/6 z celkové katastrální výměry obce.

Obcí neprotékají vodní toky.

1.2. Zvýhodnění a znevýhodnění obce.

Hlavní problémy a silné stránky obce

Obec Tověř představuje kompaktní vesnické sídlo, přičemž osy obce tvoří komunikace III/4436 (ve směru J-SV), komunikace III/44310, která obec spojuje se silnicí I/46 (Olomouc-Šternberk). K této silnici I. třídy dosahuje na západě i samotný katastr obce. Poloha obce v rámci Olomouckého kraje i okresu je velmi příznivá (leží v blízkosti krajské metropole i nedaleko města Šternberk v relativně atraktivní krajině v podhůří Nízkého Jeseníku). Časová dostupnost Olomouce, resp. Šternberka osobním automobilem se pohybuje do 10, resp. do 15 minut (problematický je však příjezd do Olomouce v období ranní a odpolední špičky-ulice Chválkovická). Dopravní obslužnost je zajištěna více než 30 spoji autobusové dopravy (ve všední dny).

Obec nedisponuje žádným ubytovacím zařízením, což je dáno jednak velikostí obce i blízkostí takovéhoto zařízení v Olomouci.

V obci se nachází základní síť služeb, mimo tradičního obchodu se smíšeným zbožím lze v obci využít i služby pneuservisu. Restaurace v obci chybí. V obci se rovněž nachází drobnější firmy (nejčastěji průmysl, zemědělství, stavebnictví či obchod).

V posledních letech je uspokojivá i situace na trhu práce, kdy se nezaměstnanost pohybuje hluboko pod 5 %.

Obec disponuje vodovodem, jednotným kanalizačním systémem pro odvod jak splaškových, tak dešťových odpadních vod (cca. z 2/3 obce), zbylá třetina je oddělena. Podmínkou případné výstavby v rozvojových plochách (stejně jako pro obec Dolany) je intenzifikace ČOV Dolany.

Zásobování plynem i elektrickou energií je rovněž zajištěno.

Obec má rovněž poměrně příznivou strukturu domovního a bytového fondu z hlediska jeho stáří (téměř 40 % domů je postaveno po roce 1991). Obec zajišťuje provoz zrekonstruované mateřské školy, od roku 2018 s navýšenou kapacitou 28 dětí.

V obci není žádné zdravotnické zařízení.

Území Tověře je díky intenzivní zemědělské činnosti vystaveno vyšší míře ekologické zátěže, ta je kompenzována blízkostí lesů. Trend vývoje životního prostředí je však sporný, přičemž závisí na zmírnění dopadu intenzivní zemědělské výroby, zachování lokálního biocentra a dalších krajinných prvků.

SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY (pozitiva, rozvojové faktory)	SLABÉ STRÁNKY (negativa, problémy)
- výhodná poloha obce vzhledem ke krajskému městu - atraktivní poloha obce v předhůří Nízkého Jeseníku, blízkost lesa (kvalitní, atraktivní prostředí pro bydlení) - velmi dobrá dostupnost služeb, zaměstnání apod. individuální automobilovou dopravou (Olomouc, Šternberk)	- intenzita dopravy na komunikaci I/46 Olomouc-Šternberk i na komunikaci III. třídy procházející obcí - obec není obsluhována MHD Olomouc - velmi nízký koeficient ekologické stability (nadprůměrně zemědělsky využívané území katastru obce) - absence některých služeb přímo v obci (zdravotnictví, restaurace apod.)

• kvalitní dopravní obslužnost obce s vysokou četností spojů • pozitivní demografický vývoj obce v posledních letech • kvalitní věková a vzdělanostní struktura obyvatelstva obce • kompaktnost intravilánu obce • absence sociálně vyloučených lokalit • nízký podíl nezaměstnaných osob • nízké průměrné stáří a kvalitní struktura domovního fondu • kompletní vybavenost technickou infrastrukturou • hospodaření a rozpočet obce • pravidelné společenské, kulturní a sportovní akce pořádané v obci • mateřská škola v obci • intenzivní využívání prostor kulturního domu za účelem společenské, kulturní a sportovní zábavy • multifunkční sportoviště v obci • obec je aktivní při čerpání drobných dotací	• nerozvinutý sektor cestovního ruchu a turistiky • slabá spolková činnost • absence výraznějších zaměstnavatelů v obci
PŘÍLEŽITOSTI (vnější faktory)	OHROŽENÍ (vnější faktory)
• zapojení „novousedlíků“ do veřejného života a chodu obce • spolupráce v rámci partnerství obcí • realizace chodníku-cyklostezky Tověř-Samotišky • zvyšování bezpečnosti v dopravě a zkvalitnění příslušné infrastruktury • vyšší aktivita při čerpání dotačních peněz z dostupných programů podpory (EU, SCLLD MAS, atd.)	• potenciálně nedostatečná kapacita ČOV • přetížení komunikace I/46 • územní rezerva pro kanál Dunaj-Odra-Labe • narušení charakteru obce nadměrnou a nekontrolovatelnou výstavbou, zábor kvalitních půd • fungování obchodu s potravinami v obci • eroze půdy v členitějších partiích katastru obce

1.3 Urbanistická studie a územně plánovací dokumentace.

Územní plán obce Tověř byl schválen zastupitelstvem obce 24.1.2018, přičemž veřejné projednání územního plánu bylo uskutečněno dne 14.6.2016. Zpracovatelem územního plánu byl ALFAPROJEKT Olomouc. Magistrát města Olomouce, odbor koncepce a rozvoje vyhodnotil veškeré podněty z řad občanů a právnických osob včetně požadavku obce Tověř na vyčlenění koridoru-veřejně prospěšné stavby, chodníku-cyklostezky z obce Tověř do obce Samotišky, který z hlediska bezpečnosti je vnímám jako priorita obce Tověř. Základním požadavkem zastupitelstva bylo masivní nerozšiřování dosavadního zastavěného území obce. Z tohoto dokumentu bylo pouze na doporučení Magistrátu města Olomouce schváleno doplnění proluky mezi solitérním, již stávajícím rodinným domem a souvislou zástavbou obce řadových domů v obci. Na popud obce dne 5.6.2019 byla projednána a schválena I. změna územního plánu obce Tověř, která vyřešila základní podmínky k ochraně krajinného rázu (výšková regulace staveb, koeficienty zastavěnosti, vymezení podílu manipulačních a odstavných ploch včetně minimálního podílu zeleně u ploch výrobních a skladovacích v JZ části obce).

1.4. Program obnovy vesnice.

V květnu 2017 byl vypracován Program rozvoje obce na období 2017-2023, jehož zpracovatelem byl pověřen Mikroregion Šternbersko, jenž komplexně zpracoval potřeby obce v návaznosti na rozeslaný a zpracovaný vzorový dotazník pro všechny občany obce.

Tento Program rozvoje obce (PRO) byl schválen Zastupitelstvem obce Tověř dne 14.6.2017.

V tomto roce se plánuje aktualizace nového PRO na další období, opět ve spolupráci s Mikroregionem Šternbersko, jehož je obec součástí.

1.5. Zavádění konceptu tzv. chytrá vesnice.

Koncept „chytrá vesnice“ zahrnuje moderní technologie v oblasti úspor energií, informační technologie, kvalitu životního prostředí apod. Obec Tověř je plynofikována od konce 80 let minulého století, cca. 80 % domácností je vytápěna plynovými kotli, což se na kvalitě ovzduší příznivě podepsalo. Nynější trend částečné nebo úplné soběstačnosti na elektrické energii se podepisuje na instalacích fotovoltaických elektráren v jednotlivých domácnostech. Obec Tověř jako pilotní program na jaře 2023 zavede FVE na přečerpávací stanici čistírny odpadních vod, kde přetoky el. energie budou dodávány do sítě ČEZ Distribuce. Po vyhodnocení provozu je v plánu velkokapacitní fotovoltaická elektrárna na budově Kulturního domu v Tověři, která by měla pokrýt spotřebu Obecního úřadu, Mateřské školy a kulturního sálu v daném místě. Pokud stávající trend a legislativa dovolí, obec Tověř se tímto projektem chce zapojit do komunitního sdílení elektrické energie pro jednotlivé domácnosti v obci.

Informační technologie zavedené v obci:

- velmi dobrá dostupnost internetu,
- úřední elektronická deska zavedená v roce 2021,
- zasílání aktualit na jednotlivé emaily občanům obce,
- informace určené pro smart telefony prostřednictvím portálu Česká obec + SMS služba pro občany,

Odpadové hospodářství:

- rozběhnutý projekt v rámci Dobrovolného svazku obcí – svozová společnost jejíž jsme součástí v rámci Odpadového hospodářství svazku obcí (OHSO Šternbersko s.r.o.), zavedení systému kontroly nad množstvím vyprodukovaného odpadu-vážící zařízení, propojení s portálem „Moje popelnice“,
- koncept D2D (svoz nádob na papír a plast) od 1.1.2024.

1.6. Rozpočet obce.

Rozpočty obce jsou schvalovány jako vyrovnané.

Financování výdajů jak investičních, tak i neinvestičních je tvořeno příjmy v jednotlivém každém roce z RUD (rozpočtové určení daní), zapojením zůstatku finančních prostředků z minulých let v rámci hospodaření obce a v neposlední řadě i příjmy v rámci získaných dotací na jednotlivé projekty.

V rozpočtech, které se pravidelně schvalují na daný rok v prosinci předešlého roku se nepočítá se získáním konkrétní dotace. V případě, že obec dotaci získá, jsou záměry v daném roce zaplánovány.

Obec v současné době nemá žádnou půjčku nebo pohledávku v bankovním sektoru.

Schválené rozpočty 2022/2023

Rozpočet obce	2022	2023
Daňové příjmy	7 547 000	8 472 000
Nedaňové příjmy	1 259 000	1 420 000
Kapitálové transfery	0	0
Přijaté transfery (dotace)	9 778 803	0
Běžné výdaje	9 644 803	10 900 000
Investiční výdaje	17 940 000	2 000 000
Financování	9 000 000	3 008 000

Bilance 2022

Příjmy 2022		18 584 803
Stav bankovních účtů k 31.12. 2022		9 180 000
Uhrazení splátek dlouhodobých půjček-koupe pozemku p.č.156		180 000
Příjmy celkem (rozpočet 2022 + zůstatek par. 8115)		27 584 803
Výdaje celkem včetně finanční rezervy		27 584 803
Celková bilance rozpočtu (+ přebytek, - schodek)		0

Bilance 2023

Příjmy 2023		9 892 000
Stav bankovních účtů k 31.12. 2022		3 008 000
Příjmy celkem (rozpočet 2023 + zůstatek par. 8115)		12 900 000
Výdaje celkem včetně finanční rezervy		12 900 000
Celková bilance rozpočtu (+ přebytek, - schodek)		0

1.7. Přehled dotací (SR/EU v letech 2013-2023 v tis. Kč).

Rok	Název programu	Název akce	Celkové náklady v tis. Kč	Dotace v Kč v tis, Kč
2013	KÚ Olomouckého kraje	Příspěvek JSDH vybavení jednotky	22	10
2016	KÚ Ol. kr. -Podpora a rozšíření kulturních aktivit v Ol. kraji	Cesta pohádkovým lesem 2016	44	35

2017	KÚ Olomouckého kraje- Podpora a rozšíření kulturních aktivit v Ol. kraji	Cesta pohádkovým lesem 2017	56	30
2017	KÚ Olomouckého kraje- zvyšování bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích	Oprava chodníku Tověř-Dolany	432	204
2017	POV Olomouckého kraje	Tověř Za Humny dešťová kanalizace	740	300
2018	MMR/EU Evropský fond pro regionální rozvoj	Rozšíření kapacity Mateřské školy Tověř	6038	2 850
2018	KÚ Olomouckého kraje- Podpora a rozšíření kulturních aktivit v Ol. kraji	Cesta pohádkovým lesem 2017	44	17
2018	POV Olomouckého kraje- Podpora infrastruktury	Tověř místní komunikace Lípa-bytovky	720	345
2019	MMR-Podpora rozvoje regionů 2019+	Tověř Za humny-stavební úprava komunikace	2 167	1 491
2020	KÚ Olomouckého kraje- Podpora výstavby a vodovodů pro veřejnou potřebu	Tověř-nové vodovodní řady Za Humny	1 102	300
2021	MMR-Podpora rozvoje regionů 2019+	Rekonstrukce multifunkčního domu v Tověři	1 210	960
<u>2021</u>	Projekt Oázy klidu – Nadace VIA, živá komunita	Výstavba altánu	50	42
<u>2022</u>	SFDI-zvyšování bezpečnosti a plynulosti dopravy	Revitalizace Návsí-Chodníky podél komunikace III. třídy v obci Tověř	17 193	7 414
2022	KÚ Olomouckého kraje- Podpora zvyšování bezpečnosti silničního provozu a bezpečnosti chodců	Revitalizace Návsí-Chodníky podél komunikace III. třídy v obci Tověř	17 193	1 342
2022	POV Olomouckého kraje výstavba, rekonstrukce a opravy místních komunikací, chodníků a parkovišť	Revitalizace Návsí-Chodníky podél komunikace III. třídy v obci Tověř	17 193	600
2022	UU Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova. PRV – Podpora provádění operací v rámci strategie komunitně vedeného místního rozvoje	Obec Tověř-vybavení kulturního sálu	220	162
2022	Nadace „Sázíme stromy“	Výsadba sadu v lokalitě „Cihelna“- formou daru stromy (32 ks), keře, uchycení, oplocení.	dar	
2022	Nadace VIA, živá komunita	Výsadba hrušňové aleje v lokalitě Na návsi	22	18
2023	EU-národní plán obnovy MPČR- Zvýšení energetické účinnosti systémů veřejného osvětlení – Efekt	Renovace veřejného osvětlení obce Tověř	1 390	Dotace se vyřizuje

2. Společenský život.

2.1. Společenský život.

Obec Tověř, jejíž patronem je svatý Cyril a Metoděj, navázala na mnohaletou tradici obecních hodů a každoročně v tento sváteční den, 5. července, pořádá hodovou veselici spojenou s dopolední mší U Kapličky na návsi. Kulturní program pokračuje v odpoledních a večerních hodinách a je určen pro všechny věkové kategorie občanů, rodáků a přátel naší obce.

O tuto slavnostní událost se organizačně starali dobrovolníci z řad obce, posléze místní hasiči Jednotky dobrovolných hasičů obce Tověř a v neposlední řadě pak samotná Obec Tověř

Na tento pilíř společenského a kulturního života v obci navázaly v polistopadovém období minulého století, a především pak od roku 2010 další, dnes již velmi oblíbené akce a společenské události.

A to především:

Meziobecní olympiáda, atletické klání mezi 4 okolními obcemi (letos VII. ročník), přičemž obec patří k hlavním organizátorům této akce.

Cesta pohádkovým lesem (letos 13.ročník), pravidelně každou první sobotu v září.

Dětský den konaný v období svátku všech dětí, v novém „kabátu“ od roku 2010.

Pravidelné Vánoční setkávání seniorů s tancem a muzikou.

Rozsvěcování vánočního stromu s pásmem koled a písniček dětí z mateřské školy.

Obecní společenský ples, pořádaný od roku 2016.

Dětský maškarní karneval, pořádaný od roku 2010.

Guláš fest, pořádaný netradičně v zimě (letos proběhl IV. ročník).

Retrodiskotéky v Kulturním domě v Tovéři, pořádané od roku 2019.

Halloweenský průvod, pořádaný Mateřskou školou Tověř

WINTER CLASIC, za příznivých podmínek hokejové klání na rybníku, mezi Tověří a obcí Bělkovice-Lašťany: výkon našich hokejistů a hokejové dresy se znakem obce na prsou jsou důstojnou sportovní vizitkou obce.

Foto 2018

Pořádání zájezdů za vinaři na Jižní Moravu – v době koronaviru přerušeno.

Mikulášská nadílka, spojená s pravidelným sobotním prosincovým

„**Obecním punčováním**“ (letos poprvé zakončeno Tříkrálovým obecním punčem, jehož výtěžek 8766 Kč, byl předán Charitě Olomouc).

Společné focení občanů, rok 2011 viz. úvodní foto a posléze v roce 2021.

Koncerty hudebních kapel a divadelní vystoupení v Kulturním domě v Tovéři.

2.2. Činnost spolková.

V obci byl donedávna velmi aktivní Sbor dobrovolných hasičů Tovéř, jenž pořádal řadu soutěží v hasičském klání. Od 80. let do cca. 2012 byl velmi úspěšný co se týče vítězství ve všech kategoriích (muži, ženy, děti) hasičského sportu. Pořádal i rodinné tábory, brigády a staral se o společenský a kulturní život v obci. Bohužel, nová generace již nenavázala na tuto tradici a spolek dobrovolných hasičů nyní stagnuje.

Od roku 2010 se téměř pravidelně (cca. 7 x v roce) setkávají naši senioři v prostorách kulturního domu. V době před koronavirem se pořádaly zájezdy po okolí, cestopisné semináře, setkávání nad dobovými fotkami obce a občanů apod. Nyní se zdá, že se blýská na lepší časy a opět se senioři aktivně účastní výletů a akcí.

Senior klub-klub důchodců má stabilně okolo 15 aktivních členů.

V roce 2022 vznikl v Tovéři **Skautský oddíl** pod vedením Iva Hudce, který má zázemí v hasičské klubovně, a který bude doajista oživením spolkového a kulturně společenského života v obci. Na podporu tohoto oddílu obec vyčlenila v tomto roce 30 000 Kč.

2.3. Podpora obce.

Obec Tovéř společně s dobrovolníky (např. Pohádkový les = 60 dobrovolníků) pořádá nebo spolupořádá 100 % všech akcí, konaných v naší obci. Na podporu kulturních společenských a sportovních akcí obec klade velký důraz.

Obec vydává Obecní zpravodaj, jenž informuje o dění v obci (dříve čtvrtletník, nyní pololetně).

V roce 2005 byla vydána za vydatné pomoci pana Vojtěcha Kimmela publikace „Tovéř naše obec v minulosti“ společně s pohlednicí, která je kopií obrazu známého malíře pana Františka Šnajdra, jehož obrazy visí snad v každé domácnosti a na níž je vyobrazen střed obce s cestou do Dolan (nyní okružní křižovatka) z roku 1942.

Pozn. Pan František Šnajdr byl znám i tím, že maloval s protézami, poté co v důsledku pracovního úrazu přišel o obě předloktí.

Obec od svého osamostatnění v roce 1990 vede polistopadovou Obecní kroniku, která odráží důležité události daného roku.

V Tovéři jsou aktivní knihovnické služby, jež po léta zabezpečuje paní L. Bačová (otevřeno celoročně každý čtvrtek odpoledne).

Obec zapůjčila místnost pro výtvarnou činnost místních občanů a občanek. V kroužku „Tvořeníčko“ se členové učí malovat obrázky různými technikami a jejich díla jsou pravidelně vystavována na akcích, pořádaných obcí.

Chod Mateřské školy pro 28 dětí je podporován obcí z hlediska materiálních potřeb. Součinnost obce v pořádání akcí (např. každoroční červnové pasování předškoláků), Halloweenový průvod, Vánoční vystoupení nejen pro seniory, ale i pro širokou veřejnost, je samozřejmostí.

Podpora ukrajinských uprchlíků: od března 2022 jsou v přestavěných prostorách bývalého obecního úřadu ubytováni tři občané ukrajinské národnosti.

V rámci již zmíněných Hodových oslav obce byla uskutečněna i:

- vernisáž obrazů pana Františka Šnajdra,

- výstava fotografií pana Ing. V. Dokoupila, rodáka obce,

Pozn. Ing. V. Dokoupil společně s horolezkyní paní Dinou Štěrbovou založil nadaci Nemocnice na konci světa, která pravidelně pomáhá v této oblasti Baltistánu (rozhraní Indie a Pakistánu, výstavba nemocnice, školy, cest, vodovodu apod.). Za svou činnost obdržel pan Dokoupil vysoké státní vyznamenání z rukou Prezidenta České republiky.

- setkání rodáků obce Tověř,

- fotogalerie z historie žáků ZŠ Aloise Štěpánka v Dolanech.

Obec pravidelně podporuje neziskové organizace finančními dary, o kterých informuje na svých webových stránkách <https://www.tover.cz/podporovane-projekty>.

Jedná se o širokopásmovou podporu potřebným všech věkových kategorií.

3. Aktivita občanů.

3.1. Dobrovolná práce občanů.

Především již zmíněná dobrovolnická činnost při pořádání obecních akcí.

Velmi důležitou a podporovou aktivitou občanů je pravidelná jarní brigáda – úklid obce, pořádána od roku 2010, jejíž primárním cílem není paradoxně úklid a čistota obce, ale zapojení nejmenších občanů společně s rodiči a ostatními občany do dění obce a integrace „novousedlíků“ se „starousedlíky“, podněcující vytváření dobrých sousedských vztahů. Osvědčilo se nám i to, že za těch 13 let se z malých dětí stala mládež, která si váží prostředí, ve kterém žije, a která spoluvytváří svou pomoc (např. při těchto úklidových brigádách nebo vysazování stromků, keřů, květin apod.) nynější obraz naší vesnice.

Stále častěji využíváme též letní brigády, především pro dospívající mládež, a to formou dohody o provedení práce (úklidové, natěračské práce, práce v lese apod.).

Těší nás, že trend dobrovolně něco udělat pro obec, má vzrůstající tendenci.

3.2. Začlenění dětí a mládeže do života vesnice.

Výše zmíněné dobrovolné brigády jsou spojené vždy s následným setkáním a vzájemným poznáváním sousedů, přičemž počet menších dětí u těchto akcí roste exponenciálně vzhůru.

Dětský taneční kroužek, který působí v obci od roku 2018, nás osvěžuje svým vystoupením při konání společenských akcí.

Děti z mateřské školy svými vystoupeními pro seniory nebo při rozsvěcování vánočního stromu jsou velmi vítané a radost z vystoupení nemají jen oni, ale především nadšené publikum nejen z řad rodiny...

Nově vzniklý skautský oddíl připravuje svůj celoroční program, který počítá se začleněním a oživením stávajícího chodu obce (zapojení se do brigád a kulturně-společenských akcí).

3.3. Péče o vesnickou pospolitost.

V roce 1999 zastupitelstvo obce schválilo výstavbu startovacích obecních bytů (16 BJ), které po 20 letech byly v rámci dotačních podmínek převedeny do osobního vlastnictví.

Obec v roce 2018 zakoupila pozemek, kde vybudovala v roce 2021 v rámci brigádnické činnosti „Oázu klidu“ s altánkem a posezením. Prostor je využíván jako vesnický dvorek, kde jsou ustájeni koně, je zde také čínské prasátko Viktor (vše v soukromém vlastnictví). K tomu obec zakoupila mladou oslici Evičku a dvě kamerunské kozy, které dotváří ráz této lokality, kde se setkávají rodiče se svými ratolestmi. Samozřejmostí je i péče o tato zvířata, což zákonitě vede k utužování mezilidských vztahů a vztahů k přírodě a fauně samotné.

O seniorech a jejich aktivitách je již vše napsáno výše.

3.4. Spolupráce s občany.

Každý větší projekt obce je konzultován s občany, informace byly, jsou a budou k dispozici ve všech dostupných informačních prostředcích obce. Jako příklad můžeme uvést dotazníkové šetření v rámci vytváření koncepčních dokumentů obce (PRO 2017-2023 - již zmíněno, připomínky k tvorbě územního plánu v roce 2018, konzultace, připomínky a náměty k proběhnuvší akci „Revitalizace návsi 2022“ atd.). Spolupráce s občany v každodenním životě spočívá v již zmíněné podpoře ve spolupořádání dobrovolných akcí v obci.

Ve volbách 2018 vzniklo sdružení nezávislých kandidátů do komunálních voleb, GENERACE 21, která se jen o pár hlasů nedostala do voleného zastupitelstva obce. Někteří její členové, mající o práci v zastupitelstvu obce Tověř zájem, byli součástí volební strany i v komunálních volbách v roce 2022. Zájem mladší generace být součástí vedení obce je pro nadcházející období velkým příslibem.

4. Podnikání v obci.

4.1. Podnikání v zemědělství.

Obec Tověř leží na Hané, na úpatí Nízkého Jeseníka a od nepaměti to byla především zemědělská obec. Příkladem toho je pečeť obce z roku 1652, kde je vyobrazena radlice a kosiště, a která se stala základem nového znaku a praporu obce Tověř, přiděleného PS ČR v roce 2014. Je to obec, kde hospodařili sedláci, posléze JZD a nyní zde hospodaří soukromí zemědělci nebo akciové společnosti. Podmínky ve formě rovinaté krajiny a půdy s nejvyšším stupněm bonifikace, jsou pro zemědělskou činnost ideální.

Z významných subjektů zemědělské prvovýroby jmenujme soukromého zemědělce Ing. Janu Pražákovou, akciovou společnost Hanácká zemědělská a Zahradnictví Natura – hospodaření bez chemických prostředků.

4.1.1. Informace o zachování a propagaci místní zemědělské produkce.

Ing. Martin Pražák: prodej burčáku z vlastních vinic a výroba vlastních fortifikovaných vín je už v celém okolí vyhlášena.

Bio farma manželé Kučerovi – přímý prodej zemědělských produktů, vypěstovaných v obci.

Ing. Vašek Zahradnictví Natura – prodej sušeného ovoce a produktů ze sadu (švestky, jablka).

4.1.2. Informace o podílu zemědělských subjektů na zachování původních druhů ovocných a okrasných stromů.

Výsadba původních druhů stromů v roce 2022 v aleji U cihelny – oskeruše, obec Tověř + nadace VIA.

4.2. Spolupráce obce se zemědělským nebo lesnickým subjektem.

Myslivecké sdružení Dolany se dlouhodobě stará o honitbu v katastru obce Tověř, údržbu posedů, krmelců.

4.3. Nezemědělské podnikání, rozvoj řemesel.

Nezemědělské podnikání v obci tvoří již zmíněné dvě větší společnosti Hebnar pneu s.r.o. a Color Optik s.r.o. (výroba a distribuce brýlí), dále pak 3x autoservis, firmu J&D kovo-výroba závodních převodovek a kovoobrábění, VODO-TOPO plyn (instalátorské práce) a firma Jaroslav Mentlík – stolářské a truhlářské práce. V obci, která je předurčena svou polohou ke klasickému zemědělskému podnikání, klasická řemesla jako kovářství apod., chybí.

4.4. Venkovská turistika.

Mikroregion je protkán sítí cyklostezek a cyklotras (Šternberk-Svatý Kopeček), turistických a jiných cest. Místní rčení praví, že všechny cesty vedou na Svatý Kopeček – poutní místo basilika minor (v roce 1995 baziliku poctil svou návštěvou Papež Jan Pavel II.) a významná dominanta Olomouce a okolí.

Propojení okolních obcí a města Olomouce chodníky, polními cestami a cyklotrasami (cyklotrasa č. 6103), které protínají obec Tověř, vede k oživení venkovské turistiky.

4.5. Přímé podnikání obce.

V roce 2022 bylo vyřízeno Živnostenské oprávnění k provozování hostinské činnosti za účelem pořádání kulturních společenských a sportovních akcí.

5. Péče o stavební fond a obraz vesnice.

5.1. Péče o historickou zástavbu.

V roce 2022 byl zrealizován dlouholetý záměr revitalizace návsi, který se zabýval též zachováním původního rázu návsi, s významným podílem travnatých ploch a zachováním více než stoletého hrušňového sadu, který je společně se Sloupem Nejsvětější Trojice a Kaplí svatého Cyrila a Metoděje dominantou naší, tověřské návsi. Stávající zdravé hrušně byly doplněny v první fázi o 20 nových hrušní, v tomto trendu hodláme pokračovat.

Součástí revitalizace bylo nasvětlení Kaple svatého Cyrila a Metoděje, které společně s již dříve nasvětleným Sloupem Nejsvětější Trojice dotváří příjemnou atmosféru při pobytu v této lokalitě. V plánu je obohatit náves o prvky kovářského řemesla (sluneční hodiny) apod.

V současné době je připravena dokumentace na opravu Kaple svatého Cyrila a Metoděje a kamenného kříže.

Katastrální mapa z roku 1834

Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice

Hranolový podstavec s nápisovými deskami stojí na dvou pískovcových stupních, na něm je osazen pískovcový sloup ukončený korintskou hlavicí. Vrchol je sochařsky řešená kompozice sousoší Nejsvětější Trojice. Vytesaný nápis na nápisové desce: „Ke cti nejsvětější Trojice Boží z vděčnosti Antonínu Foukalovi a Veronice, manželce jeho, postaveno na památku od Ignáce Vyjídáka a manželky jeho Františky z Toveře z čís. 9 a 23 léta Páně 1880 a od velebného pána P. Jana Stáhla, faráře a rady konsistoriálního, postaveno“.

Sloup původně stál u silnice č. III/44310 vlevo při výjezdu z obce na silnici I/46. **V roce 2006 byl přestěhován a umístěn na náves obce, čímž to byl z našeho pohledu zachráněn.**

Kamenný sloup se sousoším Nejsvětější Trojice z roku 1880, původní umístění – pravostranný příkop od silnice Olomouc-Šternberk 120 m od začátku obce, v roce 2006 přestěhován a umístěn na náves

Boží muka

Boží muka v barokním stylu z druhé poloviny 18. století stojí poblíž lípy vysazené v roce 1918 při původní cestě do Dolan.

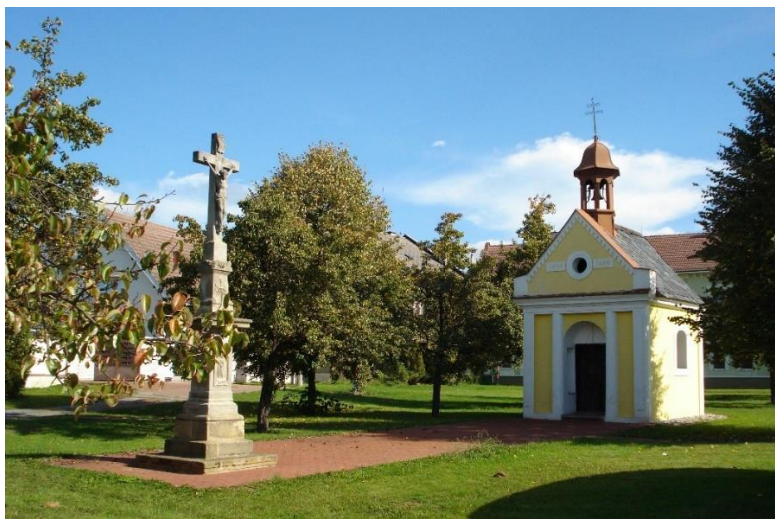

Kaple svatého Cyrila a Metoděje

Kaple byla vystavěna roku 1844 na obdélníkovém půdorysu s půlkruhovým závěrem. Fasáda je členěna lizérami, v bocích prolomena párem oken s půlkruhovým záklenkem, okna lemována štukovými šambránami. Střecha je sedlová (nad závěrem valbová). Trojúhelníkový štít je lemován zubořezem a prolomen kruhovým otvorem. Po roce 1945 prováděl drobné a udržovací práce dolanský farář za pomoci věřících občanů. V devadesátých letech dvacátého století byla obnovena fasáda kaple a po roce 2000 upraveno její okolí. V současné době proběhla technická příprava a průzkum současného stavu kapličky, z něž vyplynula potřeba rekonstrukce podlahových částí a sanace zdiva, společně s elektrifikací – již zahájeno.

Kamenný kříž z roku 1862

Kamenné kříže se zpravidla stavěly na konci nebo na začátku obce nebo tam, kde se stalo nějaké neštěstí. V Tovéři stával kamenný kříž na křižovatce u hospody vedle kaštanu, neboť tam historicky končila původní obecní zástavba. Uvedený kaštan narušoval statiku kříže, a kříž byl proto přemístěn koncem 70.ých let minulého století k polní cestě, též zvané „Třináctka“ (u rybníka směrem na Dolany). Během rozšiřování zástavby obce na přelomu tisíciletí byl na čas uložen v depozitáři a v roce 2003 byl postaven u kaple Na návsi, kde stojí doposud.

Kaple svatého Cyrila a Metoděje, stavba je datována od roku 1844 (foto z roku 2014).

Vpravo: Zvon na kapliče s portrétem T.G. Masaryka

Studna „BRABÍNEK“

Uprostřed obytné zástavby obcí Toveř a Samotíšky leží u silnice spojující tyto obce studna, zvaná od nepaměti „Brabínek“. Její pojmenování je historické a písemně je dokumentováno už v roce 1857 v pamětní knize obce Samotíšek. V dřívějších dobách sem jezdili formani s koňskými povozy pro vodu po lní cestou z obou obcí. Voda to byla čistá, pramenitá, a tedy vhodná pro osvěžení lidem pracujícím na okolních polích. Zastavovali se zde i náhodní kolemjdoucí. V roce 1910 byla cesta zpevněna a v roce 1972 vybudována jako asfaltová silnice. Osa studny leží 5 m od kraje živiničného povrchu vozovky a přiléhá těsně k silničnímu příkopu. Leží v prostoru, který přerušují stromy oddělující po lní plochy obcí. Studna vznikla z původního pramene, jehož stěny byly vyztuženy nejprve kameny a později betonovými skružemi. Je hluboká 4,90 m, její horní okraj je těsně nad terénem. Sloupec vody dosahuje výšky 3,90 m, což dokazuje značnou kapacitu. Historické poznatky dotvrzují značnou a trvalou vydatnost i když čerpací pokusy nebyly prováděny.

V zápise pamětní knihy je zapsáno: „...později veliké sucho bylo, takže od jara toliko jeden den, a to nevelký déšť přišel. Všechné studně v obci vyschly, takže osadníci času nočního k Brabínku jezdit museli...“ - patřil totiž do vlastnictví obce Toveře.

Čerpáno z publikace Vojtěcha Kimmela „Toveř, naše obec v minulosti“.

5.2. Soulad v zástavbě.

Zastavěné a zastavitelné území je na základě současného stavu a předpokládaného rozvoje obce charakterizováno jako:

- a) území původní urbanistické struktury kompaktní, sevřená zástavba návesní fronty objektů kolem významného veřejného prostoru s definovanou výškovou hladinou (do 2NP) a orientací střech (rovnoběžně s hranicí veřejného prostranství), kterou je nutné zachovat,
- b) území s charakterem uliční zástavby forma venkovské uliční zástavby a zástavby řadových rodinných domů podél ulice, případně izolovaných rodinných domů a dvojdomků se sjednocenou stavební čarou, výškovou hladinou, objemem a rytmem situování objektů, které spolu s vymezením veřejných prostranství vytváří uliční prostor,
- c) území s plošnou zástavbou izolovanými domy samostatně stojící RD, případně dvojdomky se

zahradou, bez sjednocené stavební čáry a bez vazby na historickou strukturu sídla. Zahrada obklopuje dům ze všech stran, jednotlivé pozemky na sebe navazují.

Původní půdorysná struktura obce (s typickou návší) byla zejména v průběhu druhé poloviny 20. století vlivem rozvoje obce částečně proměněna a v současnosti nese znaky průměrné zachovalosti historické půdorysné struktury. Původní ulicová návěs se větví v uliční strukturu, přičemž ráz obce doznal změn i v souvislosti s významnou individuální výstavbou po roce 2000. Převažující funkcí řešeného území je funkce obytná.

5.3. Nová zástavba.

Obec Továř, letecké snímkování 2017, JZ pohled od Olomouce. V pozadí obec Dolany a Pohořany, s nejvyšším kopcem v okolí „Jedová“ s nadmořskou výškou 633 nad mořem.

Domovní a bytový fond

Továř patří ke skupině obcí v zázemí Olomouce, která je atraktivní pro bydlení. Je to patrné od 80. let 20. stol., od kdy se Továř kontinuálně stavebně rozvíjela a rozvíjí, vývoj je navíc v jednotlivých obdobích celkem rovnoměrný.

Podle SLDB 2011 (Sčítání lidí, domů a bytů) bylo v obci evidováno celkem 176 domů, naprostou většinu z nich (174) tvoří rodinné domy. V obci jsou 2 domy bytové. Bytů celkem bylo sečteno 199, 17 z nich je situováno v bytových a zbytek v rodinných domech.

Mezi lety 2001-2011 se podle dat ze SLDB rozrostla o 33 domů, v průběhu let 2011-2015 přibýlo pak v obci dalších 12 rodinných domů (dle ČSÚ) a do roku 2021 se dle údajů SLDB obec rozrostla o dalších 24 rodinných domů.

V roce 2021 je tedy evidováno (SLBD) celkově 212 domů, 2 bytové domy zůstávají.

V následujícím období není počítáno s další vlnou většího růstu počtu nových rodinných domů, resp. s dalším rozšířením zastavěného území v obci Tověř.

V katastru obce se nacházejí objekty individuální rekreace. Pro výstavbu nových objektů však již nejsou v územním plánu vyhrazené plochy.

5.4. Organizační opatření.

Garantem zabezpečení harmonie prostředí obce je schválený Územní plán obce Tověř, prostorová regulace, resp. stanovení koeficientu zastavěnosti a stanovení maximální výšky staveb-podlažnost u rodinných, rekreačních staveb a staveb pro výrobu a skladování („průmyslová oblast obce“).

U návsi-bydlení venkovské, šlo především o dodržení objemové struktury staveb a situování staveb k veřejnému prostranství.

Stavební komise není ustanovena, v zastupitelstvu je odbornost zastoupena diplomovaným autorizovaným architektem.

6. Občanská vybavenost, inženýrské sítě, doprava, úspora energií.

6.1. Občanská vybavenost.

Školství a vzdělávání

Obec je zřizovatelem **Mateřské školy Tověř**. Kapacita mateřské školy je 32 resp. 28 dětí (1 třída). Věkové složení dětí v jednotřídní mateřské škole je 3-6 let.

V roce 2012 byla provedena přestavba přízemí, konkrétně hygienického zázemí pro děti a personál, výměna oken za nová plastová a bylo vyměněno osvětlení v interiéru. V roce 2018 bylo vystavěno nové patro MŠ, kde byla umístěna velká herna a sociální zařízení. Interiér byl nově vybaven učebními pomůckami, např. interaktivní tabulí, novým nábytkem a hračkami. Venkovní zahrada je vybavená kovovými průlezkami, velkým pískovištěm s ochranným krytem, skluzavkou a zahradním domkem pro hry dětí. Nechybí ani dětské lavičky se stolky. MŠ je z hlediska bezpečnosti a hygieny plně funkční a její vybavení odpovídá věkové skupině dětí ve věku od 3 do 6 let. Zahrada je propojená se sportovním areálem, který disponuje umělým trávníkem a dětským hřištěm pro hry a sportovní aktivity dětí.

V posledních pěti školních ročnících byla vždy naplněna kapacita 28 dětí. Poptávka na přijetí je pravidelně vyšší, než dovoluje aktuální kapacita. MŠ navštěvují i děti z jiných obcí: Dolany, Bělkovice-Lašťany a Olomouc.

Obec jako zřizovatel Mateřské školy Tověř přispívá do jejího rozpočtu každoročně částkou na provoz. Nyní je počítáno s ročním příspěvkem ve výši 280 000,-Kč.

V obci se nenachází žádná základní škola. Děti navštěvují základní školy v Dolanech nebo v 8 km vzdálené Olomouci.

Na střední či vysoké školy dojíždí studenti z Tověře dle oboru svého zaměření. Nejčastěji do Olomouce, která nabízí široké spektrum středoškolského či univerzitního vzdělání.

Zdravotnictví

V obci není žádné zdravotnické zařízení. Obyvatelé využívají dobře dostupné ordinace lékařů v Dolanech (dětský lékař, praktický lékař, zubní lékař a gynekolog) nebo v Olomouci, kde je mnoho zdravotnických zařízení všech oborů včetně Fakultní nemocnice.

Sociální péče

Obec nedisponuje žádnými sociálními službami a občané mají možnost využít ošetrovatelských a pečovatelských služeb poskytovaných v domácnostech klientů, které zajišťuje Charita Olomouc a Charita Šternberk.

Sport a volnočasové aktivity

Venkovní sportovní areál s tenisovým kurtem (od roku 1997) a dětským hřištěm (od roku 2012). V roce 2016 proběhla rekonstrukce tenisového kurtu, který je využíván k různým sportovním činnostem. Tento areál byl nejen opraven, ale rozšířen na multifunkční hřiště, kde je kromě tenisu možné provozovat další míčové hry, jako je nohejbal, basketbal či florbal. Plocha byla nově oplocena nylonovou sítí, zpevněna obrubníky, byly upraveny lajny a nainstalován basketbalový koš.

Kultura

V Kulturním domě, který je v majetku obce, se nachází Obecní úřad a sál určený k pořádání sportovních a společenských akcí s kapacitou 200 osob.

Kulturní památky

Nemovitě kulturní památky zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek ČR:

a) Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice z roku 1880 – evidenční číslo 45177/8-1790

b) Boží muka z druhé poloviny 18. stol. – evidenční číslo 50567/9-72

6.2. Inženýrské sítě.

Technická infrastruktura, zásobování pitnou vodou

V obci Tověř je vybudován veřejný vodovod, který je v majetku obce a spravuje jej Moravská vodárenská a.s. Vodovod byl postaven v letech 1989-90 a v současné době je na něj napojeno asi 80 % obyvatel. Zdrojem vody je skupinový vodovod Olomouc. Z úpravny vody v Černovíře je voda dopravena do VDJ Droždín.

S novou zástavbou v okolních obcích vyvstal problém s nedostatečnou kapacitou přivaděče pitné vody s VDJ Droždín I a II., což bylo odstraněno zkapacitněním tohoto vodního řadu v roce 2019.

Severozápadně od obce je zdrojem vody kopaná studna, hluboká 22 m v šířce 3,5 m, vybudovaná v souvislosti s provozem místní cihelny, a to až do 50. let minulého století. Posléze tato studna sloužila, spolu s dnes již nefunkční čerpací stanicí, jako zdroj pitné vody zásobující Likérku Seliko v Dolany, která na konci století ukončila svoji činnost. Vydátnost zdroje byla udávána cca 10–15 l.s⁻¹. Vlastní studna je v ochranném pásmu a je součástí bio centra zvaného „Cihelna“.

Studna společně s pozemkem je od roku 2014 na základě provedené dražby (za částku 1 010 000 Kč) ve vlastnictví obce Tověř.

Odkanalizování obce

Kanalizační systém obce Tověř je jednotný, slouží pro odvod jak splaškových, tak dešťových odpadních vod. Výjimkou je část nové zástavby na východním okraji obce, kde je současně i kanalizace dešťová.

V roce 1994 proběhla rekonstrukce kanalizace. Stávající kanalizace byla částečně opravena a doplněna o nové stoky. Následně byly všechny stoky jednotné kanalizace napojeny přes odlehčovací komoru na čerpací stanici odpadních vod ČS 1. Z čerpací stanice jsou odpadní vody z obce Tověř čerpány kanalizačním výtlakem a následně gravitační kanalizací odváděny do kanalizačního systému

obce Dolany, který je ukončen čistírnou odpadních vod. Bytová zástavba obce je z asi 99 % napojena na kanalizační síť. Jedná se o cca 210 domů.

Podmínkou výstavby v rozvojových plochách (stejně jako pro obec Dolany) je intenzifikace ČOV Dolany (při zohlednění již stávajících kapacit odpadních vod přiváděných z obce Tověř se dostává kapacita ČOV nad limitní stav). Z důvodu limitované kapacity ČOV Dolany je velmi obtížné se napojit na stávající splaškovou kanalizaci, což je jeden z limitujících technických důvodů, proč se obec Tověř nemůže dále stavebně-quantitativně rozšiřovat.

Zásobování plynem

Obec je v současné době plně plynofikována STL a NTL rozvodnou plynovodní sítí. Rozvodná STL plynovodní síť obce je vybudována z D90 a D63 z trub polyetylénových. Plynárenské zařízení situované v katastrálním území Tověř je ve správě INNOGY Distribuční služby, s.r.o.

Elektrická síť

Obec Tověř je zásobována el. energií samostatným vedením VN 22 kV č. 10 a rozvodny VN 110 kV v Olomouci – Hodolanech. Vlastní rozvody VN 22 kV jsou v části obce Tověř provedeny nadzemním vedením. Provedení rozvodů VN 22 kV je ve vyhovujícím stavu, distributor el. energie nepředpokládá ani ve výhledu s rekonstrukcí svých zařízení. Všechna zařízení jsou ve správě ČEZ Distribuce, a.s.

Spoje a telekomunikační zařízení

Obec Tověř náleží do uzlového telefonního obvodu UTO Olomouc. Účastníci veřejné telefonní sítě jsou většinou připojeni kabelovými rozvody přístupové sítě tvořené zemními kabely zaústěnými k jednotlivým účastníkům.

Přenosová síť

Katastrem obce probíhají kabelová vedení dálkové přenosové sítě. Tato vedení jsou položena mimo zastavěné území obce.

Radiové spoje

Obcí probíhá radioreléový spoj ve vlastnictví Českých radiokomunikací, a.s. a zasahuje zde ochranné pásmo vysílače a retranslace Radíkov.

Internetové připojení

V obci poskytuje internetové připojení prostřednictvím kabelového vedení firma O2, bezdrátové připojení poskytují firma EMPECOM, s.r.o. prostřednictvím sítě MorNET.cz a WELLNET.

6.3.Odpadové hospodářství.

Směsný komunální odpad je svážen 1 x za 14 dnů. Občané ukládají odpad do nádob, které jsou v jejich vlastnictví. Do systému se mohou zapojit i podnikatelské subjekty.

V obci je 5 stanovišť s kontejnery na separovaný odpad (plast, papír, barevné sklo, bílé sklo, nádoby na kov, textil, elektrozařízení a tuky a jedlé oleje).

Bioodpad umísťují občané do bio popelnic, které jsou vyváženy 1 x za 14 dnů. Nádoby jsou ve vlastnictví občanů. Současně mohou celoročně využívat kontejner na bioodpad, který má objem 20 m³ a je vyvážen dle potřeby.

Produkce směsného komunálního odpadu-SKO (kategorie 200301) v obci

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Množství SKO v tunách	118,69	129,34	125,43	126,62	132,54	130,05
Počet obyvatel	605	620	626	634	641	658
Průměr na 1 obyvatele v kg	196	208	200	199	206	197

Z tabulky vyplývá, že stav komunálního odpadu stagnuje na hranici 200 Kg/ občan/ rok. Zavedením systému D2D (sběr papíru a plastu z jednotlivé každé domácnosti) od 1.1.2024 dojde dle zkušeností z ostatních obcí ke snížení SKO na občana, zavedení D2D schváleno zastupitelstvem obce v roce 2022.

Produkce tříděného odpadu v obci

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Množství papíru v tunách	18,07	18,65	19,104	30,06	25,32	14,365
Množství plastu v tunách	12,34	13,17	14,49	25,15	20,84	12,37
Množství skla v tunách	12,14	14,06	12,06	13,67	10,81	11,085
Množství BRKO v tunách	135,91	153,31	134,63	126,5	128,3	140,73

Zdroj: vlastní šetření, evidence obce.

V roce 2022 obec přešla na systém skutečného vážení komodit, což způsobilo pokles vytříděnosti separovaného odpadu v tunách.

V rámci snížení biologicky rozložitelného komunálního odpadu je rozhodnuto o nákupu kompostérů v různých kubaturách s tím, že dojde ke snížení produkce tohoto odpadu – vlastní kompost pro své potřeby u jednotlivé domácnosti. Forma schváleného příspěvku obce na jeden kompostér na jednu domácnost je 50 %, max. do výše 2500 Kč.

7. Péče o veřejné prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci.**7.1. Koncepční přístup, dlouhodobé plánování.**

Velký potenciál dalšího rozvoje je spatřován v bio centru „Cihelna“, vytvoření klidové zóny pro

odpočinek a vycházky v přírodě. Financování tohoto záměru se zapojením okolních obcí, proběhne ve spolupráci s MAS Šternbersko.

Bio centrum Čihelna.

Spolupráce s Přírodovědeckou fakultou UP Olomouc, lokalita „Na Hrázi“ - výskyt čolků a ostatních obojživelníků. Tato lokalita, svým významem co do počtu druhů a výskytu obojživelníků, je jednou z nejvýznamnějších ve střední Evropě. V lokalitě je umístěna naučná informační tabule.

Obojživelníci mezi námi ...

Během posledních desetiletí dochází k **dramatickému úbytku populací obojživelníků** po celém světě. Kromě přímé likvidace jejich biotopů může za tento úbytek znečištění vod (odpadů, pesticidů, prokládání káblů, změna a s ní související jevy, např. zvýšená radiace ultrafialového záření). Obojživelníci přitom hrají klíčovou roli v ekosystému (jsou součástí potravního řetězce). Jsou také bioindikátory kvality vodního prostředí nebo přirozenými regulátory biologických škůlců. Někteří larvy nalezené na jejich kůži a následně umělé vytvořené se dnes používají ve farmakologickém odvětví (léky proti rakovině nebo používané při operačních výkonech). V retenční nádrži před vámi se vyskytuje společenstvo ohrožených druhů obojživelníků, které je v dnešní době velmi vzácné a nadregionálně významné. Můžete zde spatřit naši nejedovatější žábu – **kutisku obecnou** ozývající se u-u-u. Dále **skokana šňehového**, patřícího mezi první obojživelníky opouštějící zimoviště, který se ozývá kuo-kuo-kuo. Typickým křečkovitě se ozývá **rosnička zelená**, která je schopná barvoměny (fialová, zelená). Na březích se pohybuje **ropucha zelená** i **obecná**. Z predátorů tu můžeme spatřit lovce úbovku obojkovou nebo kachnu divokou. V ústí také nalezneme **čolka obecného**. Dokonce i **čolka horského**, který se navzdory svému jménu může vyskytovat i v nížinách. Avšak nejvzácnějším druhem, který se zde vyskytuje, je **čolek velký**, jehož populace čítá více než 1 000 jedinců. V rámci celé Evropy žije pouze několik málo takových míst.

Čolek velký patří mezi silně ohrožené druhy. Dorůstá velikosti 15 až 18 cm. Kůže na hřbetě a po stranách těla je černá. Na žlutém až oranžovém bledě můžeme spatřit černé skvrny, které mohou sloužit k rozpoznávání jedince. Na začátku jara mají samci na hřbetě vysoký hřebec, který lem a výrazný modrobílý pruh na ocase. Při páření, v období matebních tanců, lákají samci samičku prohybáním hřbetu a vibracemi pohybu ocasu přitahují k samičce vonné látky. Samička odchází k páření následuje samce a nasává kloakou odložené samčích semenné vajíčko (spermatozofy). Na rozdíl od žab mají tedy čolci oplodnění uvnitř. Z vajíček, kterých může být až 250 za sezónu, nalespených na podvodní vegetaci blízko hladiny, se líhnou larvy, avšak dospělost se dožívá pouze 1–2% jedinců. Čolek velký se dožívá až 20 let. **Obojživelníci** v průběhu sezóny migrují mezi různými typy stanovišť. Vodní prostředí využívají v období rozmnožování (jaro-léto), poté přecházejí na souš, kde si hledají zimoviště (podzim-zima). Často se rozmnožují v nádržích, které v suchých obdobích vysychají. Čas od času tak mohou přijít o jednu generaci svého potomstva, avšak vysychající nádrže mohou být vhodnější než nádrže trvale zvodněné, protože jsou bez ryb. Otázkou zůstává, jak je v přírodě udržit? Ochrana přírody má smysl pouze tehdy, znamená-li dobře biologii a ekologičtější druhy. Z tohoto důvodu také profila na této lokalitě dlouhodobý výzkum. **Prosíme návštěvníky**, aby se na této lokalitě chovali ohleduplně, nevlázcili do vody odpad, nemušili a neodchytili zvířata. Děkujeme.

Obec Touřev
Katastrální území a 20
let ÚP v Olomouci

Informační tabule Obojživelníci mezi námi, umístěná v lokalitě Na hrázi.

Článek k obojživelníkům

V retenční nádrži v Tovéři se nachází společenstvo silně ohrožených druhů obojživelníků, které je v dnešní době bohužel velmi vzácné a nadregionálně významné. V počtu čítajícím přes 1000 jedinců se zde vyskytuje čolek velký, jehož populace jsou v současné době na ústupu. V Evropě již zbývá pouze několik málo takto velkých populací. Mezi pět největších se řadí i Tověř. Lokalita je však významná i z hlediska výskytu dalších druhů obojživelníků, např. naší nejjedovatější žáby – kuňky obecné, a to v počtu okolo 50 jedinců. V rámci výzkumu migrací ze zimovišť, který aktuálně provádí katedra Ekologie a životního prostředí UP v Olomouci, byly nalezeny také další druhy obojživelníků. V počtu okolo 40 jedinců se zde nalézá čolek obecný a velmi zajímavý nálezem byly dva exempláře čolka horského, který se sice může vyskytovat navzdory svému názvu i v nížinách, ale s 230 m nadmořské výšky je nález v Tovéři velmi vzácným. Dále zde byla odchycena rosnička zelená, v počtu 10 jedinců, ovšem doba migrace rosničky teprve začíná. Z žab v nádrži ještě můžeme nalézt skokana štíhlého, který zde vytváří stabilní populaci s počtem okolo 400 jedinců. Poslední žábou, která byla odchycena, je ropucha obecná, tvořící populaci s cca 20 jedinci.

Mgr. Lukáš Weber

Department of Ecology and Environmental Sciences
Faculty of Science, Palacký University

7.2. Nové úpravy veřejných prostranství.

Obec hodlá pokračovat ve zvelebení návsi výsadbou dalších hrušní ve stávajícím hrušňovém sadu. Velký potenciál cítí v realizaci bio centra „Cihelna“ a v propojení a vytvoření naučných stezek s okolními obcemi, viz. bod 7.1. koncepční přístup.

Stálá celoroční údržba stávajícího stavu veřejného prostranství vlastními silami a vlastní technikou, společně s plánovanou výměnou povrchu obecního víceúčelového sportovního hřiště, je jeden z dalších dílčích úkolů obce.

7.3. Udržování přírodních a přírodě blízkých prvků.

Před dokončením je příprava projektové dokumentace na revitalizaci rybníku, která spočívá ve zpevnění břehů a vytěžení sedimentů ze dna rybníku.

7.4. Péče o veřejná prostranství a o zeleň.

Zabezpečena nebo ve fázi příprav:

- a) výsadba alejí a sadů: hrušňová návěs 2022, sad u biocentra „Cihelna“ 2021 s provedenou výsadbou původními rostlinnými druhy, výsadba jeřabinové aleje „U Lípy“ a švestkové aleje na volnočasové cestě Tověř – Dolany 2016, výsadba jabloňových alejí podél komunikace III. 44310 v roce 2011,
- b) revitalizace návsi 2022- celkový ráz návsi obměněn,
- c) výsadba Lípy naděje 2018 v lokalitě u rybníka, instalace přírodního kamene s nápisem a letopočtem, ke staleté lípě, vysazené v roce 1918 v centru obce, instalován přírodní kámen s nápisem „Lípa svobody“ a letopočtem,
- d) realizace nového veřejného osvětlení za úspornější LED variantu, uskutečněna na jaře 2023,

- e) pravidelná údržba dětského hřiště „Na Kolibě“- zrealizováno 2012, spojená s výsadbou keřů a květin,
- f) kruhový objezd v Tovéři – nová výsadba trvalek jarních, letních i podzimních (9 měsíců v roce kvete),
- g) ručně vyřezávaný betlém se zvoničkou v centrální části obce
- h) propagace a udržování jedné z největších lokalit v počtu výskytu obojživelníků ve střední Evropě, lokality „Na hrázi“ pod lesem,
- i) záměr realizace výstavby chodníku a cyklostezky z Tovéře do Samotišek na jednom z nejvíce frekventovaném území, co se týče dopravy, s odpočinkovou zónou a zpomalením dopravy při vjezdu do obce, je jeden z nejdůležitějších projektů obce na příští období ve fázi projektové přípravy,
- j) obnova obecního lesa formou výsadby mnoho druhových lesních kultur a dřevin,
- k) revitalizace obecního rybníku, projektová dokumentace připravena.

Lípa svobody 1918

Ručně vyřezávaný Betlém

7.5. Ekologická výchova a vzdělávání.

Zvolena osvěta formou brigád, především zaměřena na rodiny s dětmi, spočívající v úpravách a úklidu veřejného prostranství, výsadby alejí a zeleně.

Osvěta v oblasti hospodaření s odpady formou separace je vysvětlována především v tištěné formě Zpravodaje.

8. Péče o krajinu.

8.1. Zemědělské a lesní pozemky.

Obnova luk a sadů v rámci obecních pozemků – bio lokalita „Cihelna“ již započala.

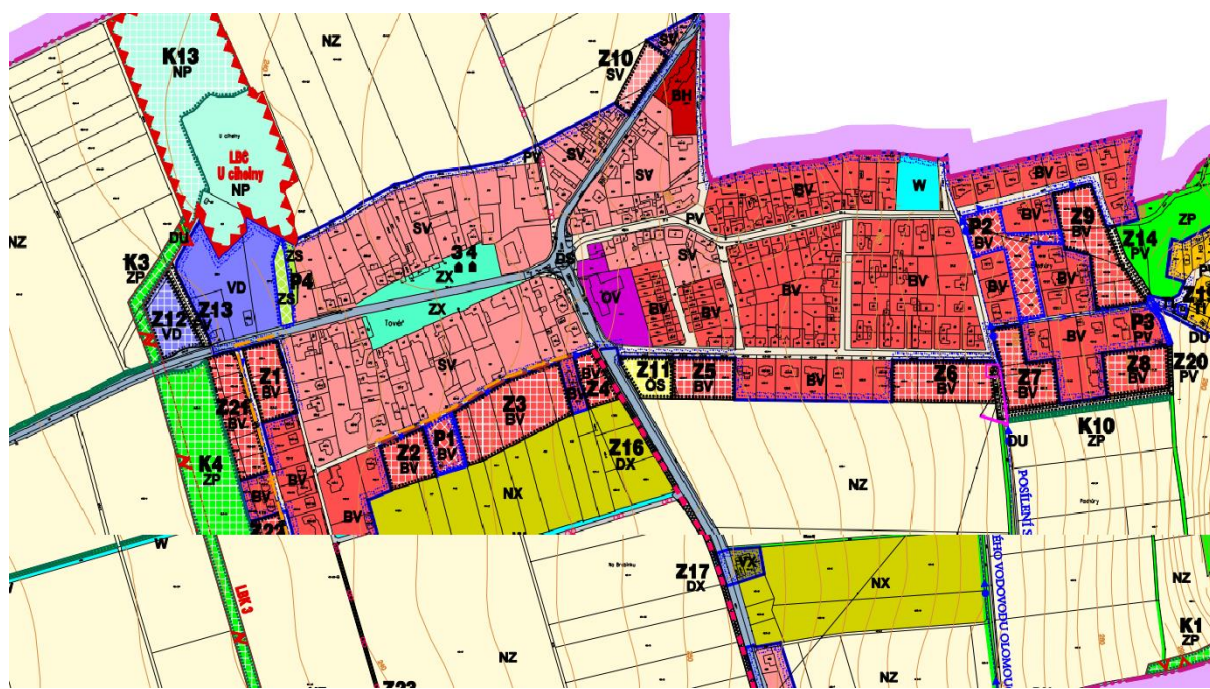
Obnova lesa po kůrovcové a větrné kalamitě je naplánována.

8.2. Péče o prvky ekologické stability.

Lokální ÚSES je tvořen biocentry a biokoridory lesního a kombinovaného typu. Lokální biocentra jsou označena dle názvů místních tratí, lokální biokoridory jsou označeny dle samostatné číselné řady. Návrh řešení se snaží v maximální míře redukovat střety vedení technických zařízení s trasami prvků ÚSES, a to kolmým křížením. Tyto střety je v případě rekonstrukcí cest či mostů třeba řešit technickými opatřeními v rámci přípravy stavby. ÚSES je dle segmentů charakterizován jako funkční a nefunkční. Chybějící segmenty je z důvodu funkčnosti nutné doplnit přirozenými společenstvy lesního charakteru s přirozenou druhovou skladbou. Návaznost prvků ÚSES na sousední k.ú. je dodržena. U biocenter a biokoridorů přecházejících na sousedící k.ú. je nutné v dalším stupni řešení zajistit provázanost.

Charakteristika prvků ÚSES

Označení prvku ÚSES	Funkčnost	Cílová výměra/délka	Aktuální stav	Opatření
LBC Rovinka	Existující	1,49 ha	Lesní porosty	Při obnově porostů přizpůsobit druhovou skladbu příslušnému SLT, STG
LBC U cihelny	Částečně existující, plocha K13 SPLNĚNO	3,60 ha	Orná půda, travní porost, krajinná zeleň, drobná vodní plocha	Založit na chybějící části biocentra geograficky původní lesní porost
LBK 1	Existující	260 m	Lesní porosty východně od obce	Při obnově porostů přizpůsobit druhovou skladbu příslušnému SLT, STG.
LBK 2	Částečně existující	220 m	Lesní a travní porost	Na chybějících částech doplnit biokoridor geograficky původními druhy dřevin
LBK 3	Chybějící	870 m	Orná půda	Založit biokoridor geograficky původními druhy dřevin

Zdroj: územní plán obce Tovér 2018

8.3 Ostatní opatření a péče o kulturní krajinu.

Podrobněji již v předešlých příspěvcích, zaměřených na výsadbu zeleně všeho druhu.

Systém protipovodňových opatření vytvořen zadržováním dešťových srážek na ose les-hráz-rybník-bio centrum „Cihelna“. Systém funguje více jak 20 let bez závažnějších problémů. Koncová lokalita bio centra „Cihelna“ zadržuje dešťové srážky z téměř poloviny území obce Tověř.

Revitalizace rybníka je připravena pro následující období, projektová dokumentace vyhotovena.

8.4. Obnova prvků kulturní paměti krajiny.

Plán obnovy historických památek, především pak Kaple svatého Cyrila a Metoděje, společně s Kamenným křížem připraven.

9. Připravované záměry.

9.1. Stručná charakteristika plánovaných a současné době připravovaných záměrů.

Projekt	Rok	Cena v mil Kč s DPH	Fáze
Výměna veřejného osvětlení LED úsporná varianta	2023	1,390	administrace dotace
Oprava komunikace a kanalizace	2023-24	2,91	stavební povolení, zadávací dokumentace, výběrové řízení, dotační titul
Fotovoltaika na ČOV	2023	0.33	realizace
Solární osvětlení místní komunikace	2023	0.31	realizace
Nákup nádob 240 l papír/plast (D2D)	2023	0.2	realizace
Nákup kompostérů do domácností	2023	50 % z celkových nákladů	realizace
Oprava kapličky na návsi	2024	2	stavební povolení
Revitalizace obecní nádrže	2025	2	zadávací dokumentace, projektová dokumentace

Chodník-cyklostezka Tověř-Samotičky společně s výstavbou vjezdového zpomalovacího ostrůvku u Mateřské školy	2026-27	odhad 15	projektová dokumentace, zábory pozemků, výkupy, dotační management
Obnova lesa po kůrovci a kalamitě	2024-2028	není vyčísleno	přípravné práce, etapizace

10. Informační technologie v obci.

Stávající služby informačních technologií v obci.

- 1) Internet v obci zajištěn prostřednictvím kabelového vedení a bezdrátového šíření signálu.
- 2) Webové stránky obce na www.tover.cz
- 3) Elektronická úřední deska na budově Obecního úřadu v Tověři.
- 4) Mobilní aplikace Česká obec, nově zavedená služba obce občanům.

Poslání obce

Poslání obce tkví především v péči o veřejné věci, společný majetek sloužící ku prospěchu všem a v neposlední řadě pak ve vytvoření základních podmínek pro život a fungování obce jako takové, jejíž nadhodnotou je vzájemné soužití občanů obce, okořeněné dobrými sousedskými vztahy, s důrazem na vzájemnou toleranci, důvěru a ochotu zapojit se do dění obce, a tím tak spoluvytvářet dobrou atmosféru v naší vesnici a být tak patřičně hrdi nato, že jsme občany naší obce, obce Tověř!

Závěr převzatý z úvodu obecních stránek obce Tověř

Každý člověk se rád vrací do své rodné obce, do kraje, kde se narodil a vyrůstal, do míst, která jsou spojena s péčí rodičů, prvními láskami, okamžiky poznaného štěstí, ale i zklamání a žalu. Všichni si rádi zavzpomínáme na první odchod z rodného místa za prací či vzděláním. Jako pavučinou je protkán kraj našimi kroky a těžko po letech dovedeme čist jejich smysl. Jediné, co věčně zůstává, jsou naše vztahy k místům, z nichž jsme vyšli a které nazýváme domovem. Vracíme se domů, za rodiči, přáteli. Ti méně šťastní pak jen k uctění památky svých blízkých. Při naší návštěvě rádi pozorujeme změny a těšíme se z krásy naší obce.

Důvod dobrého vztahu k rodné vsi je u každého jiný, ale pro všechny stejný v tom, že mu není naše vesnice lhostejná, že ji má každý svým způsobem rád. Toto přátelství či snad láska má pro každého jinou sílu. Jinou hloubku pocitů má rodák, jinou domácí a jinou ten, kdo k nám zavítá, k přátelům...

V Tověři 28.3.2023

Vypracoval: Miroslav Majer, starosta obce

